

In vogelvlucht: **Wet gegevensdeling door samenwerkingsverbanden**

Zorg- en Veiligheidshuizen

Inhoud

► Inleiding

- De WGS is er voor vier samenwerkingsverbanden

► De WGS voor de Zorg- en Veiligheidshuizen

- Wat regelen de WGS en het BGS voor de Zorg- en Veiligheidshuizen?
- Wat wordt echt anders?
- Veel blijft hetzelfde

► Aan de slag met de WGS

► Implementatie WGS voor Zorg- en Veiligheidshuizen: rollen en verantwoordelijkheden

- Regionale stuurgroepen Zorg- en Veiligheidshuizen
- De managers Zorg- en Veiligheidshuizen
- Werkgroep Implementatie WGS voor de Zorg- en Veiligheidshuizen
- Afstemming

Inleiding

In juni 2024 nam de Eerste Kamer de Wet gegevensverwerking door samenwerkingsverbanden (WGS) aan. De WGS maakt duidelijk onder welke strikte voorwaarden vier samenwerkingsverbanden op het gebied van zorg en veiligheid informatie kunnen verwerken. Hiermee kunnen zij (georganiseerde) criminaliteit, witwassen en complexe casuïstiek op het gebied van zorg en veiligheid doeltreffender aanpakken. De wet treedt op 1 januari 2025 in werking¹.

Binnen de samenwerkingsverbanden werken partners uit verschillende domeinen samen. Een van de samenwerkingsverbanden zijn de Zorg- en Veiligheidshuizen. Privacywetgeving en formele wetten maken tot nu toe gegevensuitwisseling die nodig is voor de samenwerking en een goede aanpak van het probleem complex. Of staan dat niet altijd toe. Er is dan ook vaak onduidelijkheid over welke gegevens in een samenwerking mogen worden gedeeld. Dat is met de komst van de WGS voorbij.

De Wet gegevensdeling door samenwerkingsverbanden biedt een expliciete wettelijke grondslag en daarmee duidelijkheid voor gegevensverwerking binnen de samenwerkingsverbanden. Ook biedt de wet waarborgen voor de bescherming van de privacy van inwoners.

De WGS bestaat uit een deel dat de algemene principes, verantwoordelijkheden en procedures regelt. Een specifiek deel per samenwerkingsverband beschrijft het doel, de deelnemers, de werkwijze en welke gegevens mogen worden uitgewisseld. De uitwerking van de wet staat beschreven in het Besluit gegevensverwerking door samenwerkingsverbanden (BGS).

De WGS is er voor vier samenwerkingsverbanden

De WGS legt de basis voor gegevensverwerking in samenwerkingsverbanden die tot doel hebben om fraude, criminaliteit en/of ondermijning tegen te gaan. Dit kan gaan om publiek- en privaatrechtelijke organisaties, waarbij er altijd minimaal een overheidsinstantie betrokken moet zijn. Alleen overheidsinstanties zijn bij wet verwerkingsverantwoordelijk.

De WGS hanteert de volgende definitie voor samenwerkingsverbanden: "Een verband van deelnemers die gezamenlijk gegevens verwerken voor een bij of krachtens deze wet

vastgestelde doelstelling van zwaarwegend algemeen belang."

De WGS is alleen van toepassing op vier in de wet genoemde samenwerkingsverbanden. Dit zijn:

- Het Financieel Expertise Centrum (FEC)
- De Infobox Crimineel en Onverklaarbaar Vermogen (iCOV)
- De Regionale Informatie- en Expertisecentra (RIEC)
- De Zorg- en Veiligheidshuizen

De WGS heeft alleen betrekking op samenwerkingsverbanden in Europees Nederland. Niet op de overzees gebiedsdelen. Deze factsheet gaat in op de veranderingen die de WGS heeft voor de Nederlandse Zorg- en Veiligheidshuizen.

¹ De datum van inwerkingtreding is op moment van schrijven nog niet helemaal zeker. Deze hangt ook af van de parlementaire besluitvorming over het Besluit gegevensverwerking samenwerkingsverbanden.

De WGS voor de Zorg- en Veiligheidshuizen

De wetgever heeft in de WGS een aantal belangrijke randvoorwaarden gesteld aan de gegevensverwerking binnen de Zorg- en Veiligheidshuizen. Deze gaan over:

- het doel van het samenwerkingsverband,
- de samenstelling en aard van het samenwerkingsverband,
- waarborgen voor zorgvuldigheid en toetsing, en
- de wijze waarop gegevens worden verwerkt.

Wat regelen de WGS en het BGS voor de Zorg- en Veiligheidshuizen?

- ✓ De wet regelt een rechtmatige gegevensuitwisseling tussen de deelnemers voor het doel van een Zorg- en Veiligheidshuis (artikel 2.25 WGS).

Vrij vertaald: de deelnemers mogen gegevens verwerken voor zo ver dat noodzakelijk is voor het afstemmen, coördineren en uitvoeren van hun taken en bevoegdheden bij de aanpak van complexe casuïstiek. Dit om criminaliteit, ernstige overlast en onveilige situaties voor personen te voorkomen, verminderen en bestrijden. Of om onveilige situaties binnen een gebied te voorkomen of verminderen.

Het gaat daarbij om taken en bevoegdheden van deelnemers op het gebied van straf- en bestuursrecht, zorg en hulpverlening.

Het besluit werkt de criteria uit waaraan een casus moet voldoen, om te kunnen starten met de uitwisseling van gegevens (artikel 2.20 BGS).

Criteria voor behandeling

Een casus valt binnen het doel van het samenwerkingsverband als:

- a. er bij betrokkene, of in de gezinssituatie van betrokkene, relevante problemen spelen;
- b. op meerdere leefgebieden sprake is van criminogene factoren;
- c. deze leidt, heeft geleid, of, gelet op duidelijke en objectieve aanwijzingen daarvoor, zonder interventie zou gaan leiden tot het veroorzaken door betrokkene van ernstige overlast, criminaliteit, of onveilige situaties voor personen of binnen een gebied;
- d. samenwerking tussen deelnemers van het Zorg- en Veiligheidshuis uit meerdere domeinen noodzakelijk is om te komen tot een effectief plan van aanpak om deze problemen te voorkomen, verminderen of bestrijden.

Deze zijn vergelijkbaar met de criteria die nu ook al gelden voor de Zorg- en Veiligheidshuizen.

- ✓ Deelnemers kunnen voor het genoemde doel gegevens delen voor de volgende in de wet genoemde activiteiten (artikel 2.26 WGS):
 - het voeren van casusoverleggen voor een persoonsgerichte aanpak bij complexe casuïstiek;
 - het opstellen van lijsten met geprioriteerde casussen, oftewel TopX-lijsten.
- ✓ De wet wijst de deelnemers aan het Zorg- en Veiligheidshuis aan, en voor welke wettelijke taken zij deelnemer zijn (artikel 2.27 WGS).
- ✓ De overheidsdeelnemers in het Zorg- en Veiligheidshuis zijn gezamenlijk verantwoordelijk voor de gegevensverwerking in de zin van de AVG (artikel 2.27 WGS).
- ✓ De wet regelt de gegevensuitwisseling tussen Zorg- en Veiligheidshuizen onderling als een betrokkene in meerdere Zorg- en Veiligheidshuizen bekend is (artikel 2.28 WGS).

✓ Het besluit regelt dat coördinatie plaats kan vinden tussen casussen rond verschillende personen in de Zorg- en Veiligheidshuizen als er afhankelijkheden bestaan tussen de problemen die deze personen ervaren of veroorzaken (artikel 2.20 BGS). Bijvoorbeeld omdat zij lid zijn van eenzelfde problematische groep.

✓ De wet regelt de uitwisseling tussen de Zorg- en Veiligheidshuizen en de andere samenwerkingsverbanden (artikel 1.7 WGS). Het besluit kadert deze uitwisseling nader in. De Zorg- en Veiligheidshuizen kunnen uitsluitend gegevens uitwisselen met de Regionale Expertise- en Informatie Centra (RIEC's) voor de afstemming van interventies. Het besluit regelt ook dat bepaalde gegevens tussen samenwerkingsverbanden niet mogen worden uitgewisseld. Het gaat dan om gegevens die vallen onder het medisch beroepsgeheim, het beroepsgeheim van de gezondheidswerker of jeugdhulpverlener, of gegevens die vallen onder de geheimhouding uit de Wet verplichte geestelijke gezondheidszorg of Wet zorg en dwang (artikel 1.10 BGS).

✓ De WGS regelt een aantal specifieke waarborgen voor de zorgvuldige gegevensverwerking en de rechten van een betrokkene op grond van de AVG:

- De deelnemers moeten een contactpunt benoemen waar een betrokkene terecht kan voor de uitoefening van zijn AVG-rechten. Dit contactpunt is ook verantwoordelijk voor informatieplicht op grond van de AVG en de procedure bij datalekken (artikel 1.4 WGS en artikelen 1.1 t/m 1.4 BGS). Voor de Zorg- en Veiligheidshuizen is dit het contactpunt óf een burgemeester óf een college van B en W van de deelnemende gemeenten.
- De deelnemers moeten een coördinerend Functionaris Gegevensbescherming (FG) aanwijzen. Hij of zij houdt in overleg met Functionarissen Gegevensbescherming van de deelnemende partners toezicht en coördineert privacy audits (artikel 1.4 WGS).
- Er komt een landelijke Rechtmatigheidsadviescommissie die de Zorg- en Veiligheidshuizen gevraagd en ongevraagd adviseert over de rechtmatigheid van de gegevensverwerking, privacyrisico's en te nemen maatregelen (artikel 1.8 WGS en artikel 1.13 t/m 1.15 BGS).
- De wet stelt eisen aan de informatieveiligheid en personen die toegang mogen hebben tot systemen (artikel 1.8 WGS en artikel 1.11 en 1.12 BGS).

De WGS regelt een aantal zaken ook expliciet **niet**:

- ✗ De Zorg- en Veiligheidshuizen krijgen geen eigen wettelijke taak. De WGS regelt alleen dat deelnemers gegevens kunnen uitwisselen voor het in de wet genoemde doel van het Zorg- en Veiligheidshuis. De deelnemers aan het Zorg- en Veiligheidshuis behouden verder hun wettelijke bevoegdheden en verantwoordelijkheden.
- ✗ Het samenwerkingsverband mag geen eigen rechtspersoonlijkheid hebben. Hiermee voorkomt de wetgever dat er een nieuwe entiteit met eigen bevoegdheden ontstaat (artikel 1.3 WGS).
- ✗ De wet zegt niets over de *governance* of de manier waarop het samenwerkingsverband moet worden bestuurd.
- ✗ De wet regelt ook niets expliciet over de inrichting van de werkorganisatie van een Zorg- en Veiligheidshuis of het bureau dat het samenwerkingsverband ondersteunt. Wel zegt de wet dat dit moet gebeuren door medewerkers die werken voor de wettelijke deelnemers. De rollen van manager, procesregisseur, procesregie en ondersteuning komen niet in de wet voor. Binnen de randvoorwaarden van de wet

zijn de Zorg- en Veiligheidshuizen vrij in de wijze waarop ze hun werkzaamheden en deze rollen organiseren. De wet stelt wel impliciet eisen aan de verhouding tussen het Zorg- en Veiligheidshuis en de werkorganisatie van het Zorg- en Veiligheidshuis. Dit kan gevolgen hebben voor sommige Zorg- en Veiligheidshuizen. Wat dit inhoudt, wordt nader onderzocht.

Wat wordt echt anders?

Deelnemers Zorg- en Veiligheidshuizen

De Wet gegevensverwerking samenwerkingsverbanden kent twee typen deelnemers (artikel 2.27 WGS):

1. overheidsinstanties die ook gezamenlijk verwerkingsverantwoordelijk zijn voor het samenwerkingsverband,
2. private deelnemers die wettelijke of zorgtaken uitvoeren. Deze mogen ook gegevens delen voor het doel van het samenwerkingsverband, maar zijn geen verwerkingsverantwoordelijke.

Incidentele deelnemers aan casusoverleggen

De wet maakt het daarnaast mogelijk dat partijen die geen deelnemer zijn in de zin van de wet, uitgenodigd worden voor deelname aan een casusoverleg als dit noodzakelijk is om tot een goede aanpak te komen in een specifieke casus (artikel 2.31 WGS).

Het besluit beschrijft de voorwaarden waar een partij die uitgenodigd wordt voor incidentele deelname aan moet voldoen. Deze partij mag gegevens delen en ontvangen op grond van de WGS voor die specifieke casus. Zij hebben echter geen toegang tot de systemen van het Zorg- en Veiligheidshuis (artikel 2.21 BGS).

Incidentele deelnemers zijn instanties zoals welzijnsorganisaties, corporaties, instellingen voor gehandicaptenzorg, zorgkantoren en onderwijsinstellingen, of uitvoeringsorganisaties als CJIB en UWV.

Tabel 1 toont de bij wet aangewezen deelnemers en enkele voorbeelden van instanties die kunnen worden uitgenodigd voor incidentele deelname.

Wettelijke deelnemers	
Overheidsdeelnemers: • Raad voor de Kinderbescherming • DJI • Politie • OM • Burgemeester • College van B en W • GGD	Private deelnemers: • Reclassering • Veilig Thuis • Gecertificeerde Instelling • GGZ • Instelling voor Verstandelijk gehandicaptenzorg met GGZ • Instelling voor maatschappelijke dienstverlening die college taken uitvoert in het sociaal domein (bijvoorbeeld wijkteams) • Instelling voor maatschappelijke dienstverlening die college taken uitvoert in het sociaal domein (bijvoorbeeld wijkteams)
Voorbeelden van partijen die kunnen deelnemen als de casus daarom vraagt	
• Welzijnsinstelling • Instelling voor Verstandelijk Gehandicaptenzorg zonder GGZ • Maatschappelijke Opvang/ Beschermde wonen • Jeugdhulpverlener • Slachtofferhulp	• Zorgkantoor • Corporatie • Onderwijsinstelling • UWV • CJIB • Inhoudelijke experts op een bepaald thema

TABEL 1 | Bij wet aangewezen deelnemers en enkele voorbeelden van instanties die kunnen worden uitgenodigd voor incidentele deelname.

WGS en plustaken

Veel Zorg- en Veiligheidshuizen voeren naast de procesregie voor complexe casuïstiek ook andere werkzaamheden uit. Het gaat dan bijvoorbeeld om een meldpunt WVGGZ, een meldpunt niet-acuut, of de nazorg voor ex-gedetineerden. De WGS geldt niet voor deze zogeheten 'plustaken'. Deze taken vallen in de regel onder een eigen wetgeving en de verantwoordelijkheid van een specifieke partij die optreedt als opdrachtgever. De betreffende wet is in dat geval leidend voor de gegevensverwerking. De informatiehuishouding voor de WGS-werkzaamheden moet strikt gescheiden zijn van de informatiehuishouding voor deze andere werkzaamheden. Een aparte factsheet hierover is in ontwikkeling.

Veel blijft hetzelfde

Sinds de invoering van de AVG hebben de landelijke ketenpartners in de Zorg- en Veiligheidshuizen degelijke afspraken gemaakt over het zorgvuldig delen en verwerken van gegevens. De WGS is voor een belangrijk deel een wettelijke verankering van de werkwijze uit bestaande protocollen en modelconvenanten.

Criteria casus en werkproces

De criteria om een casus in behandeling te nemen zijn in de wet nagenoeg hetzelfde als de criteria uit het landelijk kader van 2013. Ook het werkproces intake-triage-casusoverleg-afschalen en de bijbehorende spelregels zoals die afgelopen jaren zijn ingevoerd, blijven hetzelfde. Deze zijn in de wet in iets andere bewoordingen vastgelegd. De wet regelt wel dat steeds de vaste overheidsdeelnemers de leiding hebben, bijvoorbeeld bij het beoordelen of een melding aan de criteria voldoet en het uitnodigen van partijen voor incidentele deelname (artikel 2.31).

Categorieën gegevens

De categorieën gegevens die mogen worden verstrekt en verwerkt, zijn vergelijkbaar met de gegevens die ook onder het landelijk convenant en protocol werden verwerkt. Vooral voor strafrechtelijke en gezondheidsgegevens creëert de wet expliciete grondslagen, zodat daar meer duidelijkheid over ontstaat (artikel 1.6 en 2.30 WGS, en artikel 2.19 BGS).

Nieuw is dat de wet de mogelijkheid schept om Wvggz- en Wzd-gegevens te verstrekken voor de samenwerking in het Zorg- en Veiligheidshuis, wanneer dit noodzakelijk is voor een casus. Bijvoorbeeld bij de Levensloopaanpak. Behandelaren zullen altijd in overeenstemming met hun beroepsgeheim de afweging moeten maken om gegevens te verstrekken of niet (artikel 2.29 WGS).

AVG blijft leidend

De gegevens die verwerkt worden onder de WGS vallen onder de AVG. De AVG blijft leidend waar het gaat om de rechten van betrokkenen, de informatieplicht en de meldplicht voor datalekken. De procedures die daarvoor waren opgesteld in het model privacyprotocol zijn nu verankerd in het BGS. Het contactpunt van een Zorg- en Veiligheidshuis is verantwoordelijk voor de naleving (artikelen 1.1 t/m 1.4 BGS). De coördinerend Functionaris Gegevensbescherming (FG) is in overleg met zijn collega's FG van de deelnemers aan het Zorg- en Veiligheidshuis, verantwoordelijk voor het toezicht (artikel 1.4 WGS).

Aan de slag met de WGS

Op 1 januari 2025 treedt de wet in werking. Alle Zorg- en Veiligheidshuizen dienen op deze datum onderstaande punten in ieder geval op orde te hebben². Voor al deze onderwerpen komen in de periode september t/m december 2024 factsheets beschikbaar.

Publicatie op internet

1. Het samenwerkingsverband is op internet gepubliceerd, met daarin onder andere de regio waar het Zorg- en Veiligheidshuis voor werkt, de wettelijke deelnemers aan het Zorg- en Veiligheidshuis, welke organisatie optreedt als contactpunt en de contactgegevens voor indiening van een AVG-verzoek (artikel 1.1 en 1.18 BGS).

Waarborgen

2. Het aangewezen contactpunt voor AVG-rechten van inwoners is online gepubliceerd. Dit kan de burgemeester of het college van burgemeester en wethouders van een deelnemende gemeente zijn (artikel 1.4 WGS en 1.1 BGS).
3. Er is een coördinerend Functionaris Gegevensbescherming aangewezen (artikel 1.4 WGS).

4. Op landelijk niveau moeten de overheidsdeelnemers en koepelorganisaties van regionale deelnemers een Rechtmatigheidsadviescommissie hebben ingesteld (artikel 1.8 WGS en artikel 1.13 t/m 1.15 BGS).

Governance en organisatie

5. Vanaf 1 januari zijn de in de wet genoemde overheidsdeelnemers gezamenlijk verantwoordelijk voor de gegevensverwerking in de zin van de AVG (artikel 1.4 en 2.27 WGS).
6. In de werkwijze en afspraken is het onderscheid tussen de wettelijke deelnemers en partijen die geen deelnemer meer zijn doorgevoerd (artikel 2.31 WGS en 2.21 BGS).
7. De bevoegdheidsverlening voor de uitvoering van de werkzaamheden van het contactpunt is op orde.
8. De inrichting en positionering van de werkorganisatie voldoet aan de randvoorwaarden van de WGS.

Werkprocessen en ICT

9. De criteria van de BGS worden toegepast bij de intake en aanmelding van een nieuwe cliënt (artikel 2.20 BGS).
10. In het werkproces is het onderscheid tussen vaste deelnemers en incidentele deelnemers doorgevoerd (artikel 2.31 WGS en 2.20 BGS).
11. Er heeft een check plaatsgevonden of de uitwisseling tussen het Zorg- en Veiligheidshuis en het RIEC – indien van toepassing – voldoet aan het BGS (artikel 1.7 WGS en 1.10 BGS).
12. De toegang tot systemen is ingericht en operationeel: uitsluitend geautoriseerde medewerkers van de vaste deelnemers kunnen en mogen hierin werken (artikel 1.8 WGS en artikel 2.21 BGS).
13. De wettelijke deelnemers hebben ervoor gezorgd dat medewerkers die namens hen deelnemen aan het Zorg- en Veiligheidshuis voldoen aan de gestelde eisen (artikel 1.8 WGS en 1.11 BGS).

² De datum van inwerkingtreding is op het moment van schrijven nog niet helemaal zeker. Deze hangt ook af van de parlementaire besluitvorming over het Besluit gegevensverwerking samenwerkingsverbanden.

14. Er is geborgd dat bij incidentele deelname de medewerker van de betreffende partij voldoet aan de geheimhouding van de wet (artikel 1.11 WGS en artikel 2.21 BGS).
15. Alle bewerkingen op gegevens worden gelogd (artikel 1.8 WGS en artikel 1.12 BGS).

Implementatie WGS voor Zorg- en Veiligheidshuizen: rollen en verantwoordelijkheden

Regionale stuurgroepen Zorg- en Veiligheidshuizen

Formeel zijn de wettelijke deelnemers in de Zorg- en Veiligheidshuizen verantwoordelijk voor de implementatie van de WGS, met name de overheidsdeelnemers. De huidige regionale stuurgroepen van de Zorg- en Veiligheidshuizen zullen daarom voor de implementatie van de WGS een aantal besluiten moeten nemen.

In deze factsheet 'WGS in vogelvlucht' staat een overzicht van onderwerpen die vóór 1 januari 2025 moeten zijn geregeld.

De managers Zorg- en Veiligheidshuizen

De managers van de regionale Zorg- en Veiligheidshuizen zijn de spil in de implementatie. Zij bereiden de besluiten van de stuurgroepen voor en dragen zorg voor de implementatie in de organisatie. Ook informeren zij het netwerk van regionale ketenpartners.

Werkgroep Implementatie WGS voor de Zorg- en Veiligheidshuizen

In opdracht van het ministerie van Justitie en Veiligheid heeft de Landelijke Vereniging van Managers Zorg- en Veiligheidshuizen (LVMZV) een werkgroep opgericht die de Zorg- en Veiligheidshuizen ondersteunt bij de implementatie van de WGS. De werkgroep werkt aan factsheets, modeldocumenten, checklists en informatiebijeenkomsten.

De landelijke werkgroep staat onder leiding van Léon Sonnenschein (KEN!) en is samengesteld uit vertegenwoordigers van de managers Zorg- en Veiligheidshuizen, privacy- en beleidsmedewerkers, en de IV-beheerorganisatie van de Zorg- en Veiligheidshuizen. Het projectsecretariaat wordt gevoerd door Anne Willems of Brilman van het Centrum voor Criminaliteitspreventie en Veiligheid (CCV). Het CCV ondersteunt de werkgroep ook inhoudelijk.

Afstemming

De werkgroep stemt waar nodig af met relevante partijen:

- Landelijke werkgroep Privacy en gegevensdeling Zorg en Veiligheid (inhoudelijk)
- Landelijke stuurgroep Zorg en Veiligheid (bestuurlijk)
- Projectleiders implementatie WGS voor de andere drie samenwerkingsverbanden (iCov, FeC, RIEC's)

Heb je vragen? Mail naar:

Anne.Willems@Brilman@hetccv.nl